

On nebo ona? Oba!

Krom toho, že člověk je homo sapiens sapiens a tvor sociální, je také bytostí dialogickou. Nahradíme-li slovo dialogický slovem hádavý, nebudeme daleko od pravdy. Člověk se rád pře o cokoli. Vyhraněné diskuse, při nichž kromě slovních argumentů přicházejí do hry i argumenty ruční, jsou známy, co svět světem stojí. Hádáme se skoro o všem. O politice, sportu, o lidských vztazích, o válce, o náboženství, o sexualitě, ale také o existenci mimozemských civilizací či o nejkrásnější odrůdu jablek.

V současné době vidím trojici nejčastějších témat, o nichž se lidé přou do umdlení, zde: konspirační teorie, náboženství a zvláště islám a *genderové otázky*. Začátek 21. století nás zastihl ve vážných i poněkud pokleslých debatách o postavení žen ve společnosti, které je, troufám si říci, přinejmenším povážlivé. Rovnoprávnost a důstojnost lidské bytosti je v případě žen někde stále spíš jen zbožným přáním. Čtenář si může sám dohledat statistické údaje Českého statistického úřadu, různých ministerstev, neziskových organizací i rozsáhlé přehledové studie úřadů Evropské unie (Eurydice) či Unesca. I přes lepší se čísla je situace neradostná, i když existují i jiné, svým způsobem extrémní výjimky. Na prvním stupni českých základních škol pracuje téměř 98% žen, zatímco v Turecku je podíl žen a mužů téměř shodný. Jedna věc je o čtvrtinu nižší plat žen na stejných pozicích, druhá zas oprávněné naděje a přání, které vyslovují různé akademické, kulturní a feministické organizace a které zaznívají i v osobních hovorech s ženami, s přihlédnutím k jejich duchovnímu zaměření, vzdělání, sociálnímu postavení nebo věku. Ženská emancipační hnutí nejsou a nemohou být věcí minulosti. Je stále co zlepšovat.

Vposledku tedy nejde pouze o procentuální zastoupení žen ve společnosti, jako spíš o faktickou možnost jejich rozhodování v oblastech, které jsou pro kondici každé společnosti kruciólní – politika, výchova, státní správa, ekonomika, náboženství. A tak zatímco je např. v protestantských církvích zastoupení žen signifikantní, jsou ženy v katolické církvi téměř bez jakýchkoli pravomocí. Jejich role je pomocná – pracují ve školství, charitě, v církevním zázemí. Jenže právě z míst, kde se tvoří a tvořit má jádro žitého společenského étosu, mohou ženy promlouvat jen málokdy a rozhodovat téměř vůbec. Doba, kdy se postavení žen ve společnosti změní ze servisní úlohy na roli vůdčí a rovnoprávnou, nás teprve čeká. O tom byli přesvědčeni, jak napovídají jejich myšlenky i práce, T. G. Masaryk, jeho žena Charlotta Garrigue Masaryková či Karel Čapek.

Jedním z nadějných textů, který ukazuje čtenáři pozitivní vývoj v tzv. ženské otázce, je kniha historičky a archivářky Jaroslavy Hoffmannové s názvem *Prvenství žen. Ženy iniciativní, vzdělané a tvořivé*, kterou vydal Ústav T. G. Masaryka a Masarykův ústav a Archiv AV ČR. Autorka se coby soukromá badatelka pustila do výzkumu, který si klade za cíl poukázat na prvenství žen ve společnosti, a to jak ve světě, tak u nás. Ženy, které se kdysi nebo docela nedávno staly prvními představitelkami oborů považovaných spíš za mužské, budou z větší části čtenáři neznámé. O to víc

ho potěší medailony těch, které prosluly svou erudicí, schopnostmi a odvahou. Autorčina chronologická pout' začíná již u bájně první ženy světa Lilith a končí r. 2016 zvolením první prezidentky Čínské republiky na Tchaj-wanu Cchaj Jing-wen.

Pokrytí oborů lidského konání, v němž ženy dosáhly historického prvenství, je bohaté. Jedná se o představitelky států a vlád, aktivistky za rovnoprávnost, vysokoškolsky vzdělané ženy, ženy působící ve vědě a umění, ženy oceněné významnými poctami, představitelky vysokých škol, církví, diplomatky, spisovatelky, básnířky, lékařky, novinářky, soudkyně a advokátky, architektky, pilotky, kosmonautky, světově známé režisérky či sportovkyně. Výjimečné ženy českých zemí jsou v textu odlišeny pro lepší orientaci červenou barvou. I díky pečlivé badatelské práci jsou medailony koncipovány – tam, kde byl dostatek informací – jako jakési mikro-životopisy. Pokud se u některé z osobností dochovaly jen kusé historické zprávy, anebo to je ku prospěchu věci, jsou záznamy kratší. To však nevadí. Atraktivita jednotlivých medailonů přiměje čtenáře, aby si sám dohledal více údajů. Příložený jmenný a věcný rejstřík, stejně jako seznam použité literatury, mu v tom pomůže. Názvy uměleckých a zvláště literárních děl jsou někdy překládány z původních jazyků, někdy jsou ponechány v originále. To se týká i pojmenování různých institucí, škol a spolků.

Věděli jste, že Judith Sargent Murray, americká obhájkyně práv a spisovatelka, vydala v r. 1790 esej s názvem *On the Equality of the Sexes* (O rovnosti pohlaví)? Tušili jste, že u nás získaly právničky přístup k soudcovskému povolání až v r. 1930? Věděli jste, že Československá církev evangelická (ČCE) ordinovala za farářky už v r. 1953 Jarmilu Jeschkeovou, Evu Peroutkovou, Antonii Slámovou a Alenu Srnkovou? A tušili jste, že v čele Švédské akademie, která uděluje Nobelovu cenu za literaturu, stojí poprvé od r. 1786 žena, profesorka estetiky a literatury Sara Danius, jmenovaná v r. 2015? A víte, která žena se již v 6. století př. n. l. zabývala psychologií, medicínou, matematikou, astronomií a literaturou a zároveň „proslula i jako ideální manželka (Pýthagora ze Sámu) a matka? Přece učená Theanó!

Knihy potěší ty, kteří se ve svém životě i profesi orientují na kvalitu a hodnotu, nikoliv na konkrétní pohlaví a genderové rozdíly. Je pravděpodobné, že si čtenáři na základě četby připomenou další ženy, které sehrály v jejich životě důležitou roli. Jak to kdysi řekl TGM v Čapkových *Hovorech*? „Jak, prosím vás, jak jen mohou lidé o tom mluvit, zda je žena muži rovnocenná! Jako by nebyla otcí rovnocenná matka, která dítě zrodila! Miluje-li muž doopravdy, jak by mohl milovat někoho nižšího, než je sám! Já nevidím žádného rozdílu mezi nadáním mužů a žen.“

Mgr. Zdeněk A. Eminger, Th.D.